

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag
de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag

Ministerie van Defensie

Plein 4
MPC 58 B
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
www.defensie.nl

Onze referentie

D2026-000510-
20260004873

*Bij beantwoording, datum,
onze referentie en
onderwerp vermelden.*

Datum 12 februari 2026
Betreft Verzamelbrief vastgoed en leefomgeving

Geachte voorzitter,

Inleiding

De veiligheid in de wereld verandert en blijft veranderen. Er zijn wereldwijd conflicten, spanningen tussen landen lopen op. De kans dat Nederland betrokken raakt in een grootschalig conflict wordt groter. Defensie moet nu meer dan ooit in staat zijn om agressie af te schrikken en aan de NAVO-verplichtingen te voldoen om het militair bondgenootschap veilig te houden.

Defensie groeit daarom en wordt versneld gereed gemaakt om beter in staat te zijn om het eigen en het bondgenootschappelijke grondgebied te verdedigen. Voor modernere en nieuw materieel, extra oefenen, trainen en opleiden, en voor meer personeel en reservisten is extra ruimte en vastgoed een randvoorwaarde.

De uitdaging is groot. Defensie heeft moderne, duurzame en betaalbare kazernes nodig, en oefenterreinen, schietbanen, legeringsgebouwen en vliegvelden. Materieel, mensen en IT vormen alleen gevechtskracht als ook de bijbehorende infrastructuur en vastgoed zijn georganiseerd. Deze basis moet zowel in Nederland als in het Caribisch deel van het Koninkrijk op orde zijn. Defensie werkt aan de krijgsmacht van de toekomst door samen met medeoverheden en marktpartijen sneller meer en beter vastgoed te realiseren en de ruimte die hiervoor nodig is.

In deze brief informeer ik uw Kamer over de volgende ontwikkelingen op het gebied van leefomgeving en vastgoed:

- Leefomgeving:
 - PFAS;
 - Voorbereidingsbesluit KB10;
 - Medegebruiksvergunning Eindhoven + Aanwijzing nieuwe voorzitter LEO;
 - Appreciatie Advies Stuurgroep motie Eijssink;
 - Eerste stap in MER-procedure KCT;
 - ISK Harskamp.
- Vastgoed:
 - Commandopost Vastgoed;
 - Standaardisering.

PFAS

PFAS is een (inter)nationaal en actueel vraagstuk dat niet alleen Defensie, maar heel Nederland raakt. Uw Kamer is op 31 maart 2025 (kamerstuk 36 592, nr. 13) en 3 juli 2025 (kamerstuk 36 592, nr. 24) geïnformeerd over de programmatische PFAS-aanpak van Defensie. Deze aanpak richt zich op het verkrijgen van inzicht en kennis, het uitvoeren van onderzoek, communicatie en op het

voorkomen van zowel blootstelling aan als de verspreiding van PFAS. Onderdeel van deze aanpak is het risicogestuurd saneringsplan om met zorgvuldig en doelgericht handelen PFAS-risico's in bodem, lucht en grondwater te beheersen. Het risicogestuurd saneringsplan bestaat uit drie stappen.

Defensie heeft eerst per locatie, in totaal gaat het om in ieder geval 13 locaties, uitvoeringsmaatregelen vastgesteld op basis van de humane, ecologische en verspreidingsrisico's van PFAS. Nadat deze risico-inventarisatie in december 2024 is voltooid, is Defensie in de tweede stap overgegaan op de beoordeling van technische mogelijkheden om de geïdentificeerde risico's weg te nemen of te beperken. In december 2025 liet de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) weten positief te zijn over stap twee. Defensie is momenteel bezig met de derde stap: het maken van een kosten-baten-afweging om te komen tot de meest effectieve en financieel duurzame oplossing. De eerste resultaten zullen in mei 2026 ter beoordeling aan de ILT worden voorgelegd.

Momenteel onderzoekt Defensie welke pilots kunnen worden ingezet die mogelijk een oplossing bieden voor de PFAS-vervuiling. Eén van de pilots, waarvoor voorbereidingen worden getroffen, is in Leeuwarden en betreft het verwerken van verontreinigde klei uit de bodem tot bakstenen waarin geen PFAS meer aanwezig is.

Leefomgeving: voorbereidingsbesluit KB10

Voor de projectprocedure KB10, de vervanging van de NAVO-brandstofpijpleiding tussen Klaphek en Best, heeft Defensie in overeenstemming met het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) op 25 september 2025 een voorbereidingsbesluit genomen. Met dit voorbereidingsbesluit worden ruimtelijke ontwikkelingen voorkomen die het gebied minder geschikt maken voor de verwezenlijking van de vervanging van de huidige pijpleiding. Er is overleg gevoerd met de gemeenten over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit voor lokale planvorming.

De huidige pijpleiding dateert van 1954. Naast dat deze is verouderd en aan noodzakelijke vervanging toe is, wordt tegelijkertijd de diameter van de leiding vergroot en daarmee de capaciteit verhoogd. Daarnaast ligt de pijpleiding vanwege diverse ontwikkelingen in de laatste jaren op sommige plekken direct naast, of onder bebouwing. Met deze vervanging lost Defensie ook deze onwenselijke situatie op. De volgende procedurele stap is het ontwerpprojectbesluit, waarover naar verwachting later dit jaar wordt besloten.

Leefomgeving: Herbenoeming voorzitter van het Luchthaven Eindhoven Overleg

Op 2 oktober 2025 hebben de leden van het Luchthaven Eindhoven Overleg (LEO), de permanente overlegstructuur voor vliegbasis Eindhoven en Eindhoven Airport, een unanieme voordracht gedaan om de heer G.Ch.F.M. (Staf) Depla te herbenoemen tot onafhankelijk voorzitter van het LEO. De leden van het LEO waarderen zijn betrokkenheid en sensitiviteit bij de verschillende onderwerpen en de wijze waarop hij zorgt voor verbinding tussen de verschillende partijen. Overeenkomstig de voordracht heb ik in overeenstemming met de minister van Infrastructuur en Waterstaat de heer Depla herbenoemd tot voorzitter met ingang van 1 januari 2026. De benoeming heeft een looptijd van 4 jaar.

Leefomgeving: Appreciatie Advies Stuurgroep motie Eijnsink

Op 10 februari 2025 heeft de stuurgroep Uitvoering motie geluidmeetnetten (motie Eijnsink, kamerstuk 33 763, nr. 22) aan de minister van Defensie advies gegeven. Deze motie ging onder andere in op de vraag of de bestaande geluidisolatie van woningen rondom vliegbasis Leeuwarden en vliegbasis Volkel toereikend was voor mogelijke geluidsoverlast door de F-35. Het Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum (NLR) heeft onderzoek verricht naar het geluidsspectrum van de F-35. Uit dit onderzoek is gebleken dat het geluid van de F-35 afwijkt van dat van de F-16, waarbij de F-35 zich vooral kenmerkt door laag frequent geluid. De stuurgroep heeft in het advies een tental

concrete aanvullende maatregelen geadviseerd die Defensie kan uitvoeren om de lokale situatie te verbeteren.

Defensie is in gesprek met de stuurgroep en onderzoekt de mogelijkheden voor de uitvoering van deze aanvullende maatregelen. Defensie is geïnteresseerd aan een leefbare omgeving rondom defensielocaties. In Q3 van 2026 verwacht ik een appreciatie op het advies aan uw Kamer te versturen.

Leefomgeving: eerste stappen in MER-procedure voor nieuwe kazerne Korps Commandotroepen

Voor de realisatie van de nieuwe kazerne voor het Korps Commandotroepen stelt Defensie op dit moment een projectbesluit op. Voordat ik hierover een besluit neem, worden de milieugevolgen onderzocht in een milieueffectenrapport (MER).. Op 3 september 2025 is de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) vrijgegeven. Hierin staat beschreven welke milieueffecten en alternatieven worden onderzocht in het MER en met welke diepgang. Belanghebbenden hadden tot en met maandag 27 oktober 2025 de mogelijkheid om op de NRD te reageren. In totaal zijn 27 reacties binnengekomen. Op 25 januari jl. heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.) advies uitgebracht. De Commissie m.e.r. vraagt om een toelichting op de wijze waarop milieubelangen bij de locatiekeuze voor de KCT kazerne zijn meegenomen. Daarnaast is geadviseerd om een variant te ontwikkelen die omgevingskwaliteit centraal stelt en moeten kansen worden onderzocht om natuur- en erfgoedwaarden te versterken. Het advies van de Commissie m.e.r. wordt gebruikt voor de verdere uitwerking van het MER. Het streven is om het MER vóór de zomer van 2026 af te ronden en om eind 2026 een definitief projectbesluit te hebben

Leefomgeving: opening gevechtsbaan Infanterie Schietkamp

Op 9 oktober 2025 is de vernieuwde gevechtsbaan op het Infanterie Schietkamp (ISK) feestelijk heropend door de Commandant Landstrijdkrachten. Verschillende demonstraties lieten aan de genodigden zien wat realistisch trainen in de praktijk betekent. De gevechtsbaan is een 'belevingsbaan' waarmee de mentale component als voorbereiding op gevechtsoperaties kan worden getraind. Militairen leren hier om op zichzelf en het team te vertrouwen.

Uw Kamer heeft aandacht voor de snelheid waarmee de opbouw van de krijgsmacht vorm krijgt. De gevechtsbaan op het ISK is een belangrijke locatie voor militaire trainingen en oefeningen, waar Nederlandse en internationale troepen hun vaardigheden kunnen verbeteren in een realistische en veilige omgeving. Het snelle herstel van deze gevechtsbaan is gerealiseerd door een intensieve, constructieve en pragmatische samenwerking met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB), de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN). Deze samenwerking laat zien dat Defensie voor de versnelling van de gereedstelling partners nodig heeft.

De capaciteit van de gevechtsbaan wordt volledig gebruikt door wekelijks ruimte te bieden aan militairen uit binnen- en buitenland, reservisten en studenten van de opleiding Veiligheid & Vakmanschap. De gevechtsbaan doet daarmee nu weer dienst als één van de belangrijkste trainingslocaties van Nederland.

Vastgoed: Commandopost Vastgoed

Op het gebied van vastgoed maakt Defensie een inhaalslag en is tegelijkertijd sprake van groei. Defensie wil daarom de realisatie van vastgoed structureel verhogen naar ongeveer een verviervoudiging van het realisatievermogen ten opzichte van 2024. Dit vraagt om een fundamenteel andere manier van werken, zowel met de markt als binnen de vastgoedketen van Defensie en Rijksvastgoedbedrijf (RVB). Hiervoor is in september 2025 de Commandopost Vastgoed (CPV) opgericht. De CPV is op initiatief van Defensie en het RVB in samenwerking met betrokken

marktpartijen ontstaan om regie te voeren op de vastgoedopgave en de jaarlijkse realisatie substantieel te verhogen. De aandacht van de CPV gaat in de eerste helft van 2026 uit naar het in gang zetten van enerzijds het verbeteren van de vastgoedketen van Defensie en het Rijksvastgoedbedrijf en anderzijds het versnellen van de realisatie van de vastgoedopgave.

Vastgoed: Standaarden

In de verzamelbrieven van maart (kamerstuk 36 592, nr. 13) en juli 2025 (kamerstuk 36 592, nr. 24) heb ik uw Kamer geïnformeerd over de ingezette versnellingsmogelijkheden voor ons vastgoed. Eén van de manieren om te versnellen is standaardisatie van nieuwe gebouwsoorten. Dit verkort de ontwerp-, besluitvormings- en bouwtijd en maakt het mogelijk sneller en in grotere volumes nieuw vastgoed te realiseren. Daarom is in de afgelopen periode uitvoering gegeven aan het standaardiseren en het industrialiseren van legeringsgebouwen. De behoefte hiervoor is door het Rijksvastgoedbedrijf aanbesteed en in opdracht gegeven. Dit betreft een eerste perceel voor duizend bedden en een tweede perceel is in wording. De planning is dat eind 2026, in Leeuwarden, het eerste gestandaardiseerde legeringsgebouw in gebruik wordt genomen. Naast legering worden op dit moment standaarden ontwikkeld voor bouwcategorieën als kantoren, leslokalen, werkplaatsen en magazijnen.

Vastgoed en leefomgeving: Verschillende projecten

De afgelopen periode is volop gewerkt aan de vastgoedopgave van Defensie. Zo is op de Leusderheide in oktober 2025 de bouw van het nieuwe Technologie Centrum Land gestart. Vanaf 2028 wordt hier al het grondgebonden materieel van Defensie, van kleine verkenningsvoertuigen tot de nieuwe zware Leopard-2A8 tanks, onderhouden, getest en verder ontwikkeld. Een andere belangrijke mijlpaal is de recente kick-off van het project Baanrenovatie Vliegbasis Eindhoven. De modernisering wordt in 2027 uitgevoerd en gedurende 24 weken tussen februari en juli is het vliegveld gesloten voor zowel militaire als burgerluchtvaart. Een deel van de op Eindhoven gestationeerde transporttoestellen vliegt in de renovatieperiode vanaf Vliegbasis Gilze-Rijen.

Verder is in september 2025 in Herwijnen de bouw van de radarinstallatie gestart. Voor het eind van dit jaar begint het testen waarna de radarinstallatie begin 2027 operationeel in gebruik wordt genomen. De verwachting is dat op dat moment ook uitspraak is gedaan in de verschillende procedures die lopen bij de Raad van State en de rechtbank Gelderland. Voor de omwonenden van de Duitse vliegbasis Geilenkirchen, vanwaar AWACS-toestellen vliegen, hebben Defensie en het Rijksvastgoedbedrijf bosbeheer uitgevoerd in de Schinveldse Bossen. Het bosbeheer heeft als doel om het obstakelvrije vlak van de vliegbasis te handhaven. Veel bomen zijn te hoog geworden en belemmeren de vliegveiligheid. Door het bosbeheer worden de bossen ook gezonder. Het bosbeheer vloeit voort uit de bestuurlijke afspraken met de gemeente Brunssum en Beekdaalen over de leefbaarheid in de omgeving.

Tot slot heeft de rechtbank het besluit van het college van B&W van Leeuwarden inzake de omgevingsvergunning voor de Regionale Opvanglocatie nabij vliegbasis Leeuwarden vernietigd en het college opgedragen binnen zes weken opnieuw op de aanvraag te beslissen. De rechtbank oordeelt dat de geluidbelasting onvoldoende deugdelijk is onderbouwd en dat onvoldoende is gemotiveerd dat de belangen en uitbreidingsmogelijkheden van vliegbasis Leeuwarden zijn geborgd. Defensie is tevreden met de uitspraak. Deze wordt momenteel bestudeerd en Defensie blijft in gesprek met het college van B&W Leeuwarden.

Afsluiting

Alle bovengenoemde ontwikkelingen dragen voor Defensie bij aan het sneller gereed zijn voor de toekomst. Modern en toekomstbestendig vastgoed en een goede samenwerking met de leefomgeving zijn randvoorwaarden voor een groeiende krijgsmacht zodat die zich versneld gereed

kan stellen. Onze mensen zijn het hart van de organisatie. Zij hebben werkomstandigheden nodig waarin zij optimaal hun belangrijke taken kunnen uitvoeren.

Hoogachtend,

DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Gijs Tuinman